

Η ΔΥΝΑΜΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ*

Πώς δέχεται ένας Κύπριος ποιητής τοῦ 1974 τὴ βράβειυσή του; Μὲ τὴ μελαγχολία τοῦ τελευταίου Βυζαντινοῦ αὐτοκράτορα. Μὲ τὴ συναισθησιὴ πὼς ζοῦμε σ' ἓνα χῶρο ἀμαρτωλὸ καὶ τραγικὸ, ποὺ βουλιάζει. Τί νὰ σοῦ κάνουνε δυὸ-τρία καράβια καὶ 250 στρατιῶτες;

Αἰφνίδια ὁ νοῦς μου στρέφεται πρὸς τὴ δύναμη τοῦ λόγου· στοχάζομαι πὼς ἂν σπουδάζαμε τίς λέξεις, ἀπὸ ποιά σκοτεινὰ νερὰ φτάνουν ἴσαμε μᾶς, ἀλλαγμένες συχνὰ στὸ ἀντίθετο τῆς ἀρχέγονης σημασίας τους, δὲν θὰ νιώθαμε τόσο ἀμαρτωλοὶ κι ἀπελπισμένοι.

Ἐνα παράδειγμα: Τὸ μυστήριό τῆς θείας Γέννησης, ποὺ τίς μέρες αὐτὲς εἶμαστε τόσο κοντὰ (καὶ πολὺ μακριὰ) του, τὸ μυστήριό ποὺ κάνει τὸν ὑμνογράφο νὰ τὸ βλέπει ὡς «ξένον καὶ παράδοξον», μᾶς δίνει τὴν ἀπομέσα ὄψη τῶν λέξεων μὲ τίς ὁποῖες θὰ λαμπρύνουμε τὴ ζωὴ μας. Γιατὶ τὸ παράδοξον γίνεται τὸ γινώριμο, τὸ ξένον τὸ οἰκεῖο, τὸ φρικτὸν τὸ χαρμόσυνο. Αὐτὰ ὅλα ἐκφράζουν τὴ γέννηση τοῦ Λόγου μέσα ἀπὸ τὴ σάρκα, τὴ μεταφορὰ τοῦ Ἄόρατου στὸ φυσικὸ πεδίο τῶν αἰσθήσεων· ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ κατεβαίνει στὴ Γῆ καὶ θερμαίνει τὴ ζωὴ καὶ τίς λέξεις μας.

Καὶ τώρα, κατ' ἀντίδρομὴ κίνηση, τὸ φρικτὸ γεγονός τῆς ξένης καὶ παράδοξης εἰσβολῆς στὸ νησί μας μπορεῖ ν' ἀναχθεῖ στὸ ἐξάισιο ὄραμα μιᾶς ζωῆς οὐσιαστικῆς, ποὺ θὰ μᾶς κάνει νὰ νιώθουμε πὼς ἀνταλλάξαμε τὴν πείρα καὶ τὴν ἀντοχή μας μὲ πράγματα πολὺ ἀκριβότερα. Ὁ Θεός, λοιπόν, νὰ μᾶς φυλάγει νὰ εἶμαστε οἱ λυπημένοι, ὅσο τουλάχιστον ὁ ταλαίπωρος λαὸς μας πασκίζει νὰ ἔβγει στὸ φῶς.

* Ὁμιλία στὴν τελετὴ ἀπονομῆς τῶν κρατικῶν λογοτεχνικῶν βραβείων (21 τοῦ Δεκεμβρίου 1974 στὴ Λευκωσία – πέντε μῆνες μετὰ τὴν τουρκικὴ εἰσβολή). Τὸ βραβεῖο ἀφοροῦσε τὴν ποιητικὴ συλλογὴ *Τὸ ἀγγεῖο μὲ τὰ σχήματα*. Δημοσιεύτηκε στὸ περιοδικὸ *Νέα Ἐποχή*, τεύχος 110, Λευκωσία, Γενάρης-Φλεβάρης 1975.

Κατὰ τὰ ἄλλα, τὸ σῶμα μας ἀποτελεῖται ἀπὸ μιὰ σειρὰ λέξε-
ων μὲ τὶς ὁποῖες ὑπάρχομε: λέμε ὄστουν, λέμε θώρακας, αἷμα,
μυελός, κύτταρα, μάτι, γλώσσα, φωνή... Τώρα ποὺ μιλάμε, οἱ λέ-
ξεις αὐτὲς δομοῦνται καὶ λειτουργοῦν μὲ μιὰ φυσικὴ τάξη. Ἡ πολί-
τησι, ποὺ ἔχει νὰ κάνει μὲ τὶς ὀνομασίες τῶν πραγμάτων, δὲν μπο-
ρεῖ νὰ κινεῖται ἔξω ἀπὸ τὰ πράγματα καὶ τὴν τάξη. Αἰῶνες τώρα,
σ' αὐτὸν ἐδῶ τὸν τόπο, κρατηθήκαμε χάρη στὶς ἔννοιες, χάρη στὶς
λέξεις. Λέμε πὼς εἴμαστε Ἑλλήνες, πὼς ἔχομε ἱστορία καὶ πα-
ράδοση καὶ ἀρχαῖο πολιτισμὸ. Κάποτε τυχαίνει ν' ἀντιπαρατάσ-
σουμε τὴν ἑλληνικὴ μας ἰθαγένεια στὴν τουρκικὴ, καὶ σὲ ὅποιαν
ἄλλη, γιὰ νὰ ξεχωρίσουμε τὶς ἔννοιες καὶ νὰ διακριβώσουμε τὴν
ταυτότητά μας.

Ἄλλὰ οἱ λέξεις ἐξελισσονται μαζὶ μὲ τὴν ἱστορία, μαζὶ μὲ τὰ ἴδια
τὰ πράγματα. Ἀπὸ τὸν Ἰούλιο καὶ πέρα πικραινόμαστε ποὺ ἀγαπη-
μένα μέρη τοῦ νησιοῦ μας ὑποτάζονται σὲ ξένες μετονομασίες. Ὅμως
αὐτὸ δὲν εἶναι φοβερό· γιὰτὶ στὸν ἐξωτερικὸ βιασμὸ οἱ δικές μας λέ-
ξεις θὰ ἀπαντήσουν μὲ τὴ δικιά τους ἀντοχή. « Αἰῶνες φαρμάκι, γε-
νιὲς φαρμάκι », καταπῶς λέει κι ὁ Σεφέρης, δὲν ἀλλοιώσανε τὴ φυ-
σικὴ κυκλοφορία τῆς γλώσσας μας. Ἐπειτα ἡ γλώσσα, μὲ τὴ μεγά-
λη της σοφία, γειμίζει τὶς λέξεις μὲ καινούργιο κρασί, τὶς ζωντανεῖ
μ' ἕναν τρόπο ποὺ τοὺς ἐξασφαλίζει διάρκεια μέσα στὸ χρόνο. Κι
ἐμεῖς μὲ τὴ σειρά μας ἀντικρίζουμε τὶς λέξεις μὲ καινούργιο πνεῦμα
καὶ ξαφνικὰ δεχόμαστε τὸ φῶς τους, φῶς ἀπὸ λέξεις ὅπως ἡ εἰρήνη,
ἡ κατανόηση, ἡ καλὴ πίστη, ἡ ἠθικὴ τάξη, ὁ οἰκουμενισμὸς, τὸ σύμ-
παν. Αὐτὸ μᾶς βοηθεῖ νὰ πηγαίνουμε πέρα ἀπὸ τὸν ἀνώριμο θάνατο.
Καὶ μένει ἡ ἀξία τῆς ζωῆς ὡς ζωῆς, ἡ ὁποία ἐκφράζεται μέσῳ τῆς
τέχνης. Μὲ διακριτικὸ σημάδι τὴν ἀπόλυτη ἐμμονὴ στὴν ἀλήθεια, τὸ
καθαρὸ σημεῖο τῆς ζωῆς.

Τελειώνοντας θὰ ἤθελα νὰ πῶ ὅτι ἀνάλογα μὲ τὸ χρόνο καὶ τὸν
τόπο ποὺ ζοῦμε, τὸ χρέος τοῦ καλλιτέχνη διαλέγει τὴν κατάλληλη
κλίση του. Βασικὸ συστατικὸ τοῦ καλλιτέχνη εἶναι νὰ νιώσει βαθιὰ
τὸ δικό του χρέος. Ὅταν λέω, λοιπόν, πὼς οἱ λέξεις μποροῦν νὰ μᾶς
σώσουν, καταλαβαίνω, ἐγὼ ποὺ ἔχω νὰ κάνω μὲ τὶς λέξεις, ὅτι τὸ
χρέος μου ἀναπτύσσεται μέσα σὲ αὐτὸ τὸ κλίμα. Ὅσοσο πιστεύω,
πὼς ἀπ' ὅποιο σημεῖο καὶ νὰ πάrouμε τὴ ζωὴ μας, αὐτὴ μετριέται

ἀπὸ τὴν οἰκονομία τοῦ ἑαυτοῦ μας καὶ τοῦ πνεύματός μας μέσα σὲ
ἓνα σύμπαν πραγμάτων καὶ ἐννοιῶν ἢ τὴν ὀργανικὴ συμμετοχὴ μας
σ' ὅ,τι γίνεται γύρω μας μ' εὐαισθησία καὶ γνώση, θέλω νὰ πῶ μὲ
ἀπλότητα καὶ ἀρετὴ. Ἀπάνω σ' αὐτὰ ἐπενεργεῖ τὸ μυστήριον τῆς ἀγά-
πης, ὁ ἥλιος ποὺ τὰ πάντα κινεῖ, ἡ ὁμορφιὰ τῆς ζωῆς, ἡ οὐσιαστικὴ
βεβαιότητά.